

Plan for å forebygge mobbing og sikre inkludering i barnehagene

Ski kommune - barnehagene

Mai 2017

1	Innledning.....	3
2	Hva er mobbing?	5
2.1	Definisjoner	5
2.2	Ulike typer mobbing	5
3	Forebygging av mobbing	6
3.1	Mål for det forebyggende arbeidet i barnehagen.....	6
3.2	Personalets rolle i forebyggingsarbeidet.....	6
3.3	Samspills- og lekekompetanse Vennskap Relasjons og sosial kompetanse Medvirkning Følelsesregulering	7
3.4	Foreldresamarbeid	7
4	Tiltaksplan mot mobbing.....	8
4.1	Hvordan oppdage mobbing?.....	8
4.2	Når det skal lages tiltaksplan må følgende legges til grunn og vurderes:	8
5	Litteraturliste.....	11
6	Aktuelle verktøy, metoder og litteratur	11
8	Vedlegg.....	12
8.1	Refleksjonspåstander	12

1 Innledning

Alle barn og unge har rett til et læringsmiljø uten mobbing og skal oppleve trygghet og inkludering på alle arenaer. Den 15. januar 2016 signerte 12. sentrale organisasjoner innen skole og barnehage nytt «Partnerskap mot mobbing».

I Barns trivsel- voksnes ansvar, som er utarbeidet av Utdanningsdirektoratet står det:

Barnehagen skal sikre barna et trygt miljø og skåne dem for fysisk og psykisk skade. De ansatte skal ivareta barna, skape et inkluderende miljø og arbeide for at dagens barnehagebarn verken opplever å bli krenket eller kommer til å krenke andre i morgen. I Rammepånen står det: Å bidra til at alle barn som går i barnehage, får en god barndom preget av trivsel, vennskap og lek, er fundamentalt.

Mobbing blant barnehagebarn har ikke fått den samme oppmerksomheten hverken i litteraturen eller forskningen sammenliknet med skolebarn. De senere årene har fagfolk vist mer interesse for å forske på dette tema i barnehager. Ulike Norske undersøkelser viser at barn i barnehagen opplever å bli mobbet. Resultatene viser noe ulik forekomst fra 6-20% (Mai- Brit Helgesen 2014 «Mobbing i barnehagen» s 20).

Det er ulike meninger blant barnehagefolk om det faktisk foregår mobbing i barnehagen, noen mener barna er for små til å mobbe og begrunner dette med at de ennå ikke har modenhet til bevisst å krenke andre. Den senere tids forskning konkluderer med at små barn kan mobbe andre, og at de har en forståelse for at disse handlingene kan gjøre andre vondt (Goldestein, Tisak og Boxer, 2002). Pål Roland (førsteamanuensis ved Nasjonalt senter for læringsmiljø og atferdsforskning, Universitet i Stavanger) mener det ikke er så viktig om barn handler bevisst eller ikke, da det er den andres opplevelse av atferden som er av betydning. Under kapittelet om definisjoner vil vi definere begrepet mobbing.

Øverenget (2013) peker på at det å passe inn i fellesskapet er en viktig drivkraft for det vi gjør. Vi utfører ikke handlinger som vi vet vil ekskludere oss fra gruppa. Gjennom felles ekskludering kan en bygge sterkere tilhørighet med andre og unngå selv å bli ekskludert. Jasin Diakite (kjent som artisten Timbuktu), sa: « Jeg ble mobbet fordi jeg var redd for å bli mobbet selv» (VG Nett, 22.6.2014).

Barn har ulike måter å krenke andre på og det er handlingene som må kartlegges og forebygges. Det er i barnehagealder barn lærer hvilke strategier som er hensiktsmessige, bygger relasjoner og utvikler sosial kompetanse. Barnehagen sammen med foreldrene er viktige premissleverandører når det gjelder å lære barn om toleranse og inkludering. Mobbing kan skje både fysisk og psykisk. Hvorfor mobber barn? Hva gjør barn når de mobber? Hvem er mobberen og hvem mobbes? Dette er noen av spørsmålene vi ønsker å se nærmere på i planen.

Under kapittelet om hvordan forebygge mobbing vil voksnes holdninger og handlinger være sentralt. Hvordan forstår barnehageansatte mobbing? Og hvilken rolle har voksne i forhold til å forebygge mobbing?

Både sentrale politikere og politikere i Ski er opptatt av et godt læringsmiljø for alle barn. Kjell Magne Bondevik har vært opptatt av mobbing siden 2002, men det er først de senere årene at dette engasjementet har smittet over på barnehagene, og vi ser flere og flere barnehager som har utarbeidet planer for å forebygge og håndtere mobbing i barnehagen. Ski kommune mener det er et behov for en felles plan i de kommunale barnehagene for å forebygge mobbing og sikre inkludering. Derfor ble det satt ned en arbeidsgruppe bestående av fire styrere fra de kommunale barnehagene og barnehagesjefen som har utarbeidet denne planen.

Planen skal være et verktøy for å øke kompetansen om mobbing i barnehagen og sikre at den enkelte barnehage forebygger og håndterer mobbing. Planen inneholder tips til verktøy som kan brukes i forebyggingsarbeidet og en prosedyre for hvordan ansatte skal gå frem når mobbing oppdages. Ansatte har plikt til å ta tak i situasjoner der barn blir mobbet. Mangel på handling i barnehagen kan få store konsekvenser for enkeltindivid i barnehagetiden og eventuelt også videre i livet. I rammeplan en står det: *Barns fysiske og psykiske helse skal fremmes i barnehagen. Barnehagen skal bidra til barns trivsel, livsglede, mestring og følelse av egenverd og forebygge krenkelser og mobbing. Om et barn krenkes eller mobbes, må barnehagen håndtere, stoppe og følge opp dette.*

Det er viktig å ivareta den /de som mobbes, men den/de som mobber må også ivaretas. Å mobbe noen er ofte et signal på at den/de som mobber ikke har det så bra og trenger noe, derfor er det viktig at personalet i barnehagen passer på at mobberen/mobberne ikke blir stigmatisert.

2 Hva er mobbing?

2.1 Definisjoner

Mobbing kan defineres på ulike måter. Tradisjonelt har vi definert mobbing slik:

En person er mobbet eller plaget når han eller hun, gjentatte ganger og over en viss tid, blir utsatt for negative handlinger fra en eller flere andre personer... den som blir utsatt for de negative handlingene, har vanligvis ikke så lett for å forsvare seg og er også litt hjelpeløs overfor den eller de som plager ham eller henne. (Olweus, 1992b:17-18)

I denne definisjonen blir mobbing først og fremst sett på som et individuelt fenomen, der både mobber og den som blir mobbet har spesielle karaktertrekk.

De siste årene har fokuset endret seg til mer å betrakte mobbing som *et sosialt fenomen som kan oppstå i hvilken som helst gruppe*. Dorte Marie Søndergaard (2009) beskriver mobbing som *sosiale prosesser på avveier*. Schott (2009) foreslår at *istedenfor å fokusere på dysfunksjonelle grupper bør vi heller se på hvordan grupper fungerer når noen blir mobbere og andre ofre*. Hun mener at *deltagerne ikke forstås som spesielt onde eller aggressive, men at usikkerhet om tilhørighet til gruppa kan utløse handlinger som ekskluderer en fra fellesskapet*. Hensikten er ikke å gjøre andre vondt eller ødelegge vennskap, men å sikre sin egen tilhørighet til gruppa. (Mai Brit Helgesen (red), s. 24)

Ingrid Lund har utarbeidet en ny definisjon om mobbing av barn. *Mobbing av barn er handlinger fra voksne eller barn som hindrer opplevelsen av å høre til, å være betydningsfull person i fellesskapet og muligheten til medvirkning*. Det er denne definisjonen Ski kommune legger til grunn for sitt arbeid.

I denne definisjonen er det den enkeltes opplevelser som står i sentrum og hun har lagt vekt på at det ikke er hvor lenge eller hvor ofte barnet skal ha opplevd å bli holdt utenfor som skal ligge til grunn for opplevelsen av å bli mobbet.

2.2 Ulike typer mobbing

Ved å mobbe oppnår barnet eller den voksne makt, status og tilhørighet. Angsten for å bli ekskludert fra gruppa blir mindre. *Teorien om sosial eksklusjonsangst bygger på sosialpsykologisk forståelse av at mennesket er avhengig av å tilhøre fellesskapet (Søndergaard, 2009 i Mai Brit Helgesen (red.) 2014, 75). I alle sosiale sammenhenger ligger det en mulighet for å bli vurdert enten innenfor eller utenfor et fellesskap (ibid.)*

Vi beskriver to hovedkategorier av mobbing, den direkte og den indirekte.

Direkte mobbing er fysisk og verbal, som slag, spark eller «kalling».

Indirekte mobbing er ofte vanskeligere å oppdage og kan være kryptiske meldinger, ignorering, utestenging, håning eller negative ansiktsuttrykk.

For de aller yngste barna er direkte mobbing det vanlige. Crick, Casas og Mosher har funnet ut at etter hvert som barna blir eldre, etter ca. tre års alder, er det like stor forekomst av direkte som

indirekte mobbing. Det er heller ingen forskjell på mobbemetodene til gutter og jenter. (Mai Brit Helgesen (red), s.28.)

3 Forebygging av mobbing.

Å jobbe med forebygging av mobbing og krenking i barnehagen handler først og fremst om de voksnes kompetanse og væremåte og barnehagens kultur. Det forebyggende arbeidet starter fra barna blir født, og for barnehagen når de begynner der. Barns tilknytning, trygghet og relasjoner er grunnmuren for barns selvfølelse og hvordan de forholder seg til og møter andre mennesker.

Den tydelige og varme voksne kjenner sine egne utfordringer, og vet at egen atferd er betydningsfull som forsterker eller forebyggende for barnets atferd. (Lund)

Det norske samfunnet er mer sammensatt enn tidligere. Vi ser at barn er grunnleggende opptatt av likheter og forskjeller rundt seg. De legger raskt merke til om noe er annerledes enn det de er vant til.

I Ski kommune sine barnehager skal vi jobbe med mangfold. I det pedagogiske arbeidet vil vi derfor opptre åpent om forskjeller og likheter, slik at barn kan ha en nysgjerrig måte å møte mangfoldet på. Vi vil skape toleranse for annerledeshet, for å unngå diskriminering, ekskludering og krenkelser i hverdagen

Det er de ansattes ansvar å fange opp de barna som er spesielt utsatte. Forskning viser (Lund, side 117) at innagerende og utagerende barn er risikogrupper i denne sammenheng. Disse barna trenger å øve seg ekstra mye på godt samspill med andre barn og voksne. I barnehagens hverdag er det i uoversiktlige situasjoner, som f.eks. overganger og frilek, at mobbing som oftest oppstår.

3.1 Mål for det forebyggende arbeidet i barnehagen.

Alle barn skal ha et miljø i barnehagen uten mobbing.

Alle barn skal oppleve trygghet og inkludering i barnehagen.

Alle barn skal få støtte/hjelp til å øve på og tilegne seg god sosial kompetanse

Alle ansatte er viktige rollemodeller og skal bidra med å se, handle og følge opp når uønskede hendelser skjer i barnehagen.

Ansatte og foresatte skal samarbeide for å oppnå et inkluderende og godt psykososialt miljø i barnehagen.

3.2 Personalets rolle i forebyggingsarbeidet

I rammeplan for barnehage står det: *Personalet skal sørge for at alle barn opplever trygghet, tilhørighet og trivsel i barnehagen*

- Personalet har kompetanse og formidler holdninger og verdier som fremmer et godt psykososialt miljø for barn og personalet.
- Personalet er fokusert, tilstede og aktive i lek, aktiviteter og samtaler.
- Personalet jobber med bevisstgjøring, bruker praksisfortellinger som refleksjonsverktøy (med vekt på voksenrolle, barnesyn, barneperspektiv, væremåte) og har et kritisk blikk på egen praksis
- Personalet er tydelige, varme og anerkjennende i kommunikasjon og samspill med barna.
- Personalet inkluderer barna i spørsmål/saker som gjelder dem (medvirkning)
- Personalet bruker ros og positiv oppmerksomhet mot atferd vi ønsker å fremme.
- Personalet bruker verktøy/metoder for å avdekke barn i risikogrupper

- Personalet lytter og observerer for å fange opp, veilede og ta barnas opplevelser på alvor, i forhold til barns inkludering/ekskludering.
- Personalet våger å stille spørsmål om egen praksis, og gi tilbakemeldinger til hverandre i det daglige arbeidet
- Personalet er bevisste rollemodeller gjennom å være anerkjennende og støttende i samspill med hverandre.
- Personalet legger til rette for aktiviteter/positive opplevelser som fremmer gode relasjoner
- Personalet deltar i lek og formidler gode verdier og holdninger
- Personalet bruker smågrupper rollespill og caser med barna

3.3 Sosial kompetanse gjennom lek og samspill

Personalet skal tilstrebe/tilrettelegge for at:

- Alle barn skal ha noen å leke med
- Alle barn skal ha en venn
- Alle barn klarer å balansere det å tilpasse seg og det å hevde seg selv.
- Alle barn mestrer «lekereglene». Vente på tur, komme inn i lek, inkludere andre i lek, komme med forslag i leken og inkludere andres forslag i leken, hjelpe andre, invitere andre inn i lek.
- Alle barn opplever at det de sier og formidler blir tatt på alvor.
- Alle barna deltar i utforming og synliggjøring av trivselsregler for gruppa.
- Alle barn får delta i barnesamtaler (enkeltvis og gruppe)
- Alle barn skal kunne si positive ting om seg selv og hverandre. (Skrives ned på f.eks. hjerter, vennetre, formidle gode holdninger til/om hverandre)
- Alle barn lærer å samarbeide, dele, hjelpe hverandre og inkludere andre.
- Alle barn opplever å få støtte og veiledning av personalet i motgang og når de opplever utfordringer
- Alle barn får erfaring med å gjenkjenne og sette ord på egne følelser, og lytte til andres følelser og behov

3.4 Foreldresamarbeid

- Personalet og foreldrene samarbeider om å bruke barnehagen som en arena for å etablere relasjoner.
- Personalet tar opp mobbing som tema på høstens foreldremøte. Barnehagen informerer om utarbeidede planer for å forebygge og hindre mobbing.
- Personalet samarbeider aktivt for å få foreldrene til å være bevisste på hvordan de inkluderer barn gjennom f.eks. bursdager og besøk hos hverandre.

- Personalet forventer at foreldrene møter opp på foreldremøter og foreldresamtaler i barnehagen.
- Personalet oppfordrer foreldrene til å lytte til og samtale med barna om opplevelser og aktiviteter i hverdagen.
- Personalet og foreldre snakker positivt om alle barn og deres familier.

Barnehagen og foreldrene samarbeider for at barna skal ha et godt psykososialt miljø i barnehagen.

4 Tiltaksplan mot mobbing

Målet med tiltaksplanen er å stoppe mobbeadferd i barnehagen og hindre utvikling av mobbing

4.1 Hvordan oppdage mobbing?

- Gjennom bevisst observasjon av og deltagelse i barnas samspill
- Gjennom bevisst observasjon av samspillet mellom ansatte og barn
- Gjennom tilbakemelding fra foreldre
- Gjennom å være aktive og engasjerte ansatte både inne og ute
- Gjennom tilbakemelding fra barna og barnesamtaler
- Gjennom å se barn som endrer atferd, f.eks. er trøtt, sliten, sint, urolig, tilbaketrukket

4.2 Når det skal lages tiltaksplan må følgende legges til grunn og vurderes:

- Se og anerkjenne barnets reaksjon som et uttrykk for følelser som redsel, sinne osv.
- Se og anerkjenne barnets intensjon
- Veilede barnet, ikke irettesette eller vise sinne
- Den enkelte ansattes holdninger og handlinger
- Veiledning av ansatte
- Bytte av gruppe, avdeling eller tilknytningsperson
- Ansvarsfordeling på avdelingen
- Vurdere behov for ekstra personalressurser
- Eventuell veiledning av foreldre, vurdere intern eller ekstern bistand.

TILTAK NÅR MOBBING –UTESTENGING SKJER

Tiltak	Ansvar	Gjennomført dato og signatur
1. Den som observerer mobbing informerer de andre ansatte på avdelingen og styrer. Saken tas opp på avdelingsmøte. Beskriv så konkret som mulig hva som har skjedd. Hva har barnet/barna gjort? Hvordan har de voksne forholdt seg? Bli enige om videre tiltak. Ledergruppa informeres. Alt skal dokumenteres skriftlig og legges i barnets/barnas mappe.	alle	
2. Personalet tar på alvor og lytter til barnets/barnas nonverbale og verbale uttrykk/språk. Spør om barna har forslag til hva vi kan gjøre videre. Sammenfatt evt barnas forslag med det personalet har kommet frem til.	Ped.leder	
3. Foreldrene til den/de barna som mobbet/utestengte og den/de som ble mobbet/utesteng informeres og tas med på råd. Barnehagen og foreldrene diskuterer om det er behov for å søke ekstern hjelp og veiledning. Barnehagen vurderer om det er behov for å søke anonym veiledning.	Ped.leder	
4. Tiltak igangsettes	alle	
5. Evaluer hvordan det går etter 1-2 måneder. Samtale med barna.	Ped.leder	
6. Informasjon og/eller samtale med foreldre etter behov	Ped.leder	
7. Eventuelt videre tiltak	Ped.leder	
8. Ny evaluering etter et halvt år og eventuelt videre tiltak	Ped.leder	

Dato:

Tilstede på møtet:

Hva saken gjelder	Dette skal det arbeides med/Tiltaksplan

Dato for oppfølgingsmøte:

Underskrift ansatte:

Underskrift foreldrene:

Underskrift styrer:

5 Litteraturliste.

Helgesen, Mai-Brit *Mobbing i barnehagen* Universitetsforlaget 2014.

Utdanningsdirektoratet. *Grunnlagsdokument for arbeidet med barnehagemiljø, skolemiljø, mobbing og andre krenkelser*. 2011.

<https://laringsmiljosenteret.uis.no/getfile.php/L%C3%A6ringsmilj%C3%B8senteret/Pdf/Prosjekt%20og%20program/Laringsmiljoprojektet-skole/Grunnlagsdokument%20for%20arbeidet%20med%20barnehagemilj%C3%B8%20skolemilj%C3%B8%20omobbing%20og%20andre%20krenkelser.pdf>

Lund, Ingrid. *De er jo bare barn* (Pedlex Norsk skoleinformasjon)

<https://www.pedlex.no/artikkel/mib13/de-er-jo->

Regjeringen. *Partnerskap mot mobbing*, 2016

<https://www.regjeringen.no/contentassets/95ef678cc8c7454fb45e3f57826dd461/partnerskapmotmobbing.pdfbare-barn/>

Utdanningsdirektoratet. *Barns trivsel – voksnes ansvar*

<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan/barnehagens-innhold/trivsel/trivselsveileder/>

Furua barnehage AS. *Mobbepplan for Furua barnehage*

<http://furu.barnehage.no/File/GetFile/94bcf0d7-4c8f-4864-9cee-fe46a5d2ed96>

Bakkebygrenda barnehage, Ski kommune. *Barns trivsel – voksnes ansvar*

<https://www.ski.kommune.no/Barnehager/Bakkebygrenda/aktuelt/barns-trivsel---voksnes-ansvar/>

Kråkstad Barnehage, Ski kommune. *En lang, lang rekke med venner*

Rammeplan for barnehage

<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan/revidering-av-rammeplan/>

Foredrag ved Pål Roland, *Barns læringsmiljø*, Ås 27.01.2017

6 Aktuelle verktøy, metoder og litteratur

- Lund, Ingrid og Fosse, Ane Tollerød. *Mattias er alene*
- Steg-for-steg
- Småsteg
- Venner (Aschehoug)
- Psykologisk førstehjelp
- Verdikort, Kanvas
- KSK
- Kari Pape – Fargekoder for å kartlegge relasjoner til barn
- Relasjonspiralen
- Kari Lamer – Du og jeg og vi to, Du og jeg og Truls og Trine

- Barnesamtaler
- Med utgangspunkt i bøker: Mattis er alene – Lund, I. og Fosse A. T., Petra begynner i barnehagen og Karsten og Petra er bestevenner – Bringsværd og Holth, Albert og Milla – Bergstrøm G.
- Spørsmål/påstander som utgangspunkt for refleksjon
- John Andersen, Søren Gundelach og Kjeld Rasmussen: Trygge og utrygge barn i barnehagen
- Reidar Pettersen: Mobbing i barnehagen
- Jesper Juul: Det kompetente barnet
- Kunnskapsdepartementet: Fra eldst til yngst.
- Kari Pape: Fra ord til handling, fra handling til ord(inneholder fargeskjema)
- Udir: Hva vet vi om mobbing i barnehagen(artikkel, rev. 2.4.2016)
- Udir: www.nullmobbing.no
- Lærerprofesjonens etiske plattform (for lærer og barnehagelærere) Utdanningsforbundet

8 Vedlegg.

8.1 Refleksjonspåstander

Refleksjonsverktøy

Tips til påstander som kan brukes i personalgruppa for å reflektere rundt egne holdninger og praksis.

Hvordan jobbe med verktøyet:

Verktøyet kan jobbes med på ulike måter, og barnehagen må selv vurdere hva som er mest hensiktsmessig. Vi anbefaler at det settes av tid på planleggingsdager, personalmøter og avdelingsmøter til dette arbeidet slik at alle ansatte involveres.

- Alle ansatte gjør sin egen vurdering i refleksjonsverktøyet.
- Avdelingen går sammen gjennom skjemaet og begrunner hvorfor man har krysset av i rute A, B, C, D. I denne runden er refleksjonen viktig, og det kan være nyttig å ha med seg hjelpespørsmål som: Hvorfor skåret jeg oss der? Hva er grunnen til at vi vurderer det ulikt?
- Avdelingen velger ut noen områder for videre arbeid, setter opp mål, tiltak og frist for dette arbeidet.
- Barnehagens ledergruppe gjennomgår jevnlig arbeid med forebygging av mobbing

A – Alltid, B- ofte
C- Noen ganger, D – aldri, E – eventuelle kommentarer

1

Personalets holdninger

Hvor enig er du?	A	B	C	D	E
Alle barn skal få være med i leken					
Barn må tåle å bli holdt utenfor leken					
Alle barn skal ha noen å leke med					
Negative handlinger mellom barn er mobbing					
Voksne skal blande seg inn i konflikter mellom barn					
Barn skal håndtere konfliktene sine selv					
Voksne skal være sammen med barn					
Jeg er en god rollemodell					
Barns signaler og uttrykk blir tatt på alvor					
Barn som slår, dytter, biter ol er ansvarlig for handlingen					
Barn som ekskluderer er ansvarlig for handlingen					
Barn som slår, dytter, biter ol skal irrettesettes					
Barn som ekskluderer har godt av å bli ekskludert					
Det er lettere å tro på noen barns forklaringer enn på andres					
Alle barn får like mye oppmerksomhet					
Oppmerksomhet personalet gir barn er positive					
«Mobbing» skjer hos oss					
Jeg omtaler barn på en respektfull måte					
Nye barn er integrert og en del av fellesskapet					
Barn som strever med samspillet og relasjonen blir sett					
Barn som strever i samspillet og relasjonen får hjelp					
Alle barn trives i barnehagen					
Alle barn har tro på seg selv					
Alle barn «sier» i fra om egne behov, ønsker eller meninger					
Alle barn er empatiske					
Alle barn bryr seg om hverandre					
Jeg har god relasjon til alle barna					
Jeg har god relasjon til andre kollegaer					
Jeg tar det enkelte barns utsagn om utestenging på alvor?					

A – Alltid, B- ofte

C- Noen ganger, D – aldri, E – eventuelle kommentarer

Aktiviteter					
Hvor enig er du?	A	B	C	D	E
Barnehagen har fokus på barns trivsel					
Personalet er aktive i arbeidet med det psykososiale miljøet i barnehagen					
Personalet kartlegger barns trivsel					
Personalet samarbeider godt					
Personalet våger å stille hverandre kritiske spørsmål i forhold til egne holdninger og handlinger					
Personalet er bevisst når de observerer					
Foreldresamarbeid					
Barnehagen samarbeider godt med foreldrene					
Barnehagen involverer foreldrene i arbeidet med det psykososiale miljøet i barnehagen					
Foreldrene er bevist sin rolle i det psykososiale miljøet i barnehagen					
Barnehagen tar foreldrenes bekymring på alvor					
Jeg omtaler foreldrene på en respektfull måte					

Mål og tiltak for utviklingsarbeid knyttet til godt psykososialt læringsmiljø i _____ barnehage.

Et mål per ark. Bruk flere ark dersom barnehagen har flere mål.

Mål: _____
_____
_____

Tiltak: _____
_____
_____
_____

Ansvar: _____
_____

Tidsperiode for tiltak: _____

Tidspunkt for evaluering: _____

Evalueringsmetode: _____
_____
_____

Videre arbeid knyttet til målet: _____
_____
_____
_____
_____
_____

Dato: _____

Sign: _____

Ski kommune

Godt psykososialt miljø i barnehagen

Vurdering av egen praksis, mål og tiltak i _____ barnehage Dato: _____ Sign: _____

	Barnehagens vurdering av egen praksis	Mål for videre arbeid	Tiltak og ansvar	Frist	Evaluering
Svært god praksis					
God praksis					
Lite god praksis					

